

Merhaba...

Söz verdiğimiz süreyi geçirmeden yeni sayımızı, dergimizin 80. sayısını yayınlamayı başardık. Bu sayımızda da yazarlarımızın, yayın meclisi üyelerimizin, dizgi ve tasarım ekibindeki arkadaşlarımızın ve farklı yerlerde eleştirel pedagojiyi takip eden, destekleyen dostlarımızın emeği var. Hep birlikte neşeli, heyecanlı ve üretken bir dönem sonunda yeni sayımızı okurlarımızla buluşturuyoruz. Neşemiz birlikte üretiyor olmamızdan, dünyanın daha iyi bir yer olması için hep beraber çaba sarf etmemizden kaynaklanıyor. Birlikte anlamaya ve değiştirmeye çalışıyoruz. Yoksa neşe dediğimizde, her şeyden mutluluk çıkarmaya çalışan naif bir iyimserliği kastetmiyoruz, zira yaşadığımız dünya savaşların, felaketlerin, ekokırımların, toplumsal hiyerarşilerin, baskının ve sömürünün, şiddetin dünyası. Fakat biz de varız; neşemizin nedeni budur. Yazılarımız birlikte duruşumuzun, düşünmemizin, konuşmamızın, eylememizin ürünleridir.

Bu sayımızın ilk yazısında Fulden İbrahimhakkıoğlu, disiplin ve bilgi aktarımı odaklı geleneksel uygulamalar ile etkileşim ve eğlence odaklı eğitim arasındaki gerilimi tartışıyor ve María Lugones'in "oyunculuk" kavramını bu gerilim alanındaki üçüncü bir seçenek olarak ele alıyor. Ardından Ceren Kocaman ve Bedrettin Yazan, eleştirel araştırma paradigmasının türevlerinden biri olan eleştirel otoetnografik anlatı yönteminin, öğretmen eğitiminde olası kullanımlarını kendi deneyimleri üzerinden tartışıyor. Esra Can Gülsat ve Gözde Dinçer ise epistemik adaletsizliğin İngilizce hazırlık programlarında nasıl deneyimlendiğini ele alarak kavramsal ufkumuzu genişletmeyi öneriyor.

Neoliberal taaruzun kalıcı hasarlar bıraktığı öğretmenlikle ilgili yazılarımız bu sayımızda da var. M. Taki Yılmaz, ücretli öğretmenlik gibi aslında hukuki altyapısı bile olmayan bir öğretmenlik formunun açmazlarını tartışırken, neoliberal eğitim projesinin bundan sonra farklı alanlarda daha sıklıkla karşılaşmamız muhtemel yeni versiyonu olan taşeronlaştırmayı, personel teminine yönelik bir ihale ilanı üzerinden değerlendiriyor. Öğretmenlik mesleği üzerindeki tüm yozlaştırıcı

etkilere rağmen iyi öğretmenlerin halen var olduklarını gösteren üç yazımız geliyor bundan sonra. Guy Senese'nin, yakın zamanda hayata gözlerini yuman öğretmen arkadaşı Jim Manley anısına yazdıkları bize eleştirel bir öğretmen profilinin farklı yönlerini gösteriyor. Deniz Sevig, yeni mezun bir öğretmen olarak, bizimle mezuniyet töreni konuşmasını paylaşıyor ve bir taraftan öğretmenlik mesleğine ilişkin sorunlara işaret ederken diğer taraftan da eleştirel pedagoji çerçevesinden kendisine ve mesleğine bakabilen yeni öğretmenlerin halen var olabildiğini gösteriyor. Geçtiğimiz eğitim döneminde çalışma hakkı gasp edilmiş olan trans eğitimci Zoe Lila ise hem içinden geçtiği zorlu dönemdeki deneyimlerini hem de bu sürece ilişkin değerlendirmelerini bizimle paylaşarak LGBTİ+ öğretmenlerin uğradığı baskıları görünür hale getiriyor ve benzer durumlarda direnmenin olanaklarına işaret ediyor.

Eleştirel pedagojinin önemli bir diğer alanı olan dil ve eğitim politikaları ile ilgili de iki yazımız var. Beyza Karakuzu ve Nazan Ebrar Kamcı, diller arası hiyerarşilerin politika aracılığıyla nasıl kurulduğunu ve bir güç mücadelesi olarak asimilasyon pratiklerini Sâmi dilleri üzerinden ele alıyor. Eda Yıldırım ise ABD'de okuma yazma bilmeyen göçmenlere uygulanmakta olan ikinci dil olarak İngilizce eğitimi programlarına ilişkin değerlendirmesinde eleştirel pedagoji ve yetişkin eğitimi ilkeleri bakımından pek çok sorun alanını açığa çıkartıyor.

Kapitalizmin, kendi ürünü olan ekolojik krizden de çıkar sağlamaya çalışmasını ifade eden "yeşil boyama" kavramının üniversitelerin yeşil kampüs programlarında nasıl boy verdiğini gösterdiği ve tartıştığı yazısında Rozerin Yaşa, arka planda işleyen "kalite" söyleminin bu bağlamda nasıl bir işlevi olduğunu gözler önüne seriyor.

Bildiğiniz üzere bu yıl Türkiye'de yine iki farklı eleştirel eğitim kongresi düzenlendi. Bir yönüyle zenginlik olarak okunabilecek bu durumda, iki kongreye de dergimizin organik bir bağı yoktu ama aynı konu alanında hareket ediyor olmamız nedeniyle iki toplantıyla da ilgilendik, takip ettik ve yayın meclisimizden her iki kongreye de katılan arkadaşlarımız oldu. Okuyacağınız kongre değerlendirmeleri bu kongrelerin katılımcıları tarafından yazıldı. Her iki kongrenin de oldukça güçlü ve anlamlı yönleri olmakla birlikte daha iyi tasarlanabilecek yönlerinin de var olduğunu tartışmaya çalıştık. Bunu yapmaktaki amacımız daha güçlü eleştirel pedagoji kongreleri için görüş oluşturmaktır. Kongreler ve eleştirel pedagoji toplantılarının nasıl geliştirilmesi gerektiği konusundaki tartışmalarımıza devam etmemiz gerekiyor.

Bu sayımız yeni okul dönemiyle birlikte çıkıyor. Ülkemizde yeni okul dönemleri hep yeni sorun dönemleridir. Bu yıla da yeni bir silahlı okul saldırısı ile başladık. Geçtiğimiz yıl yaşanan olayların yarattığı kaotik tartışma sürecinde eleştirel pedagojinin çocukların içine bırakıldıkları şiddet ortamına nasıl yaklaşması gerektiği hakkında yaptığımız çalışmalardan bir dosya hazırladık bu sayımızda: Kapitalizmin Kışkacında Çocukluk. Dosyamızda yer alan metinler, çocukların içerisinde bulunduğu şiddet sarmalını birbirini tamamlayan özgül alanlar üzerinden düşünmeye ve tartışmaya davet ediyor okurlarımızı. İlk olarak,

çocukluğun sermaye birikim süreçlerine nasıl doğrudan dahil edildiğini ve ucuz işgücü havuzuna dönüştürülmesini ele alan Deniz Ali Yıldız, çocuk işçiliğinin yerel bir anomali olmadığını “Küresel Birikim Stratejisi Olarak Çocuk İşçiliği” yazısıyla irdeliyor. Aynı sorunu ekonomi-politik bir eksende tartışan Sevinç Koçak, “Makbul Yurttaşın Ucuz İşgücüne: Çocukluğun Ekonomi Politikası” başlıklı yazısıyla piyasanın çocukluk tahayyülünü sorguluyor. Bu sömürünün Türkiye’deki en somut ve kurumsal ayağı olan mesleki eğitim politikalarını ise iki önemli metin tamamlıyor: Selman Almış, “Nereden Nereye? Çocukların Örtük Şekilde Okul Dışına İtilmelerinden Aleni Şekilde Mesleki Eğitim Merkezlerine (MESEM) Yönlendirilmelerine” yazısıyla sürecin kurumsal ve sınıfsal rotasını ortaya koyarken; Dilan Kuyurtar, “Okuldan Sanayiye, MESEM ve Eğitimin Mekânsal Şiddeti: Coğrafya Kader Midir?” sorusu eşliğinde emeğin ve eğitimin MESEM’ler üzerinden üretilen mekânsal şiddetine odaklanıyor. Eğitimin en temel maddi zeminini ve yaşam hakkını tartışan Önder Uçar ise “Eğitim Hakkının Maddi Zemini: Çocuk Yoksulluğu ve Evrensel Okul Yemeği” yazısıyla yoksulluğun ve beslenme krizinin sınıfsal ve kamusal boyutunu masaya yatırıyor.

Sermayenin ve devletin kurumsal aygıtlarının çocukluk üzerindeki tahakkümü yalnızca emek sömürüsüyle sınırlı değil; okul ve toplumsal yaşamın kendisi de şiddetin üretildiği mekânlar haline geliyor. Mahmut Karatay, “Şiddetin Pedagojisi: Okulda Şiddetin Üretimini Yeniden Düşünmek” ile okulun şiddet üreten yapısal mantığını çözümlerken; Betül Yazar, “Neoliberal Yıkım, Otoriterleşme ve Kırılgan Narsistik Öznellikler: Okullardaki Hedefsiz Genç Erkek Şiddeti Üzerine” başlıklı yazısında neoliberalizm ve toplumsal cinsiyetli şiddet arasındaki ilişkiyi bütünselik bir psiko-politik çerçeveden ele alıyor. Bu şiddetin dilsel ve sembolik boyutunu ise Gaye Çetin, “Dil Dedektifiği ile Şiddetin Dilini Okumak: Eleştirel Dil Farkındalığının Okul Saldırılarına Önleme Çabalarıyla İlişkisi” yazısıyla görünür kılıyor. Eğitim sistemimizin ürettiği yapısal şiddetin önemli bir unsuru olarak resmi dil politikaları ve Türkiye’nin göz ardı edilmesi imkansız büyüklükteki toplumsal kesimlerinin anadillerinin eğitimden dışlanması sorununu sorgulayan Cemil Güneş, Kürtçenin eğitim dili olmamasının yarattığı eşitsizlikleri sorunsallaştırarak ev ile okul dili arasındaki uyumsuzluğun çocukların anlama, kendini ifade etme ve okuryazarlık geliştirme süreçlerinde güçlük yarattığının altını çiziyor.

Buna paralel olarak, şiddetin cinsiyetlendirilmiş ve kurumsal boyutları dosyamızın bir diğer önemli eksenini oluşturuyor. Vahide Şevval Argunşah, “Kız Çocuklarının Çocukluğu: Eşitsizlik, Bakım Emeği ve Toplumsal Cinsiyet” başlıklı çalışmada patriyarka ve kapitalizm kaskacında kız çocuklarına yüklenen görünmez bakım emeğini tartışırken; Özgür Başpınar Aktükün, “Türkiye’de Çocukluk Deneyimi ve Çocuk Koruma Politikalarının Yapısal Sorunları” üzerinden devletin koruma politikalarındaki yapısal zaafları gözler önüne seriyor. Çocukluğun maruz kaldığı en uç ve militarist tahribat biçimlerini ise Hüseyin Ozan Uyumlu, “Çocuk Askerler: Tarihî Arka Planı, Güncel Görünümleri ve Mücadele Yöntemleri” yazısıyla tartışmaya açıyor. Çocukluğun başka bir görünmeyen yüzünü ise Gökçer Tahincioğlu “Işıksız Tünel, Yarınsızlık ve Kuşatma” yazısında

ele alarak çocukluğa ve gençliğe dayatılan geleceksizliğin panoramik bir resmini çiziyor.

Ancak dosyamız, çocukları yalnızca şiddete maruz kalan edilgen nesneler olarak görmeyi reddediyor ve şu soruyu önemsiyor: Tüm bu kuşatmanın içinde çocukluğun kendisi, çocuğun oyun hakkı ve özneleşme imkânları nasıl dönüştürülüyor? Gizem Alvan, “Oyunun Sonu mu? Değişen Dünya ve Çocuğun Oyun Hakkı Üzerine Eleştirel Bir Bakış” ile piyasalaşan ve metalaşan yaşamda çocuğun en temel ontolojik hakkı olan oyunun gasp edilmiş sürecini tartışıyor. Müge Olğun Baytaş, “Sessizlikte Ne Var? Sabahattin Ali’nin Ses Hikâyesi Üzerinden Çocukların Sessizliğini ve Sessiz Faillliğini Yeniden Düşünmek” ile edebiyat ve pedagojinin kesişiminde çocukların geri çekilmelerini ve sessizliklerini bir direniş ve faillik biçimi olarak yeniden okuyor. Aslıhan Hancı ise faillikten özne olmaya giden yolda, “Çocuğun Özneleşme Alanı Olarak Aile, Okul ve Toplumda Çocuk Katılımına Eleştirel Pedagojik Bir Bakış” başlıklı yazısıyla çocuğun aile, okul ve toplumsal yaşamda söz, yetki ve karar süreçlerine katılımının özgürleştirici olanaklarını ve özneleşme süreçlerini demokratik ve eleştirel eğitim ilkeleri çerçevesinde irdeliyor. Nihayetinde tüm bu tartışmaları politik bir hatta bağlayan Ş. Erhan Bağcı, “Çocukları Savunan Antikapitalist Antifaşist Bir Toplumsal Pedagoji Hareketi İçin Ön Düşünceler” metniyle, yaşanan kıyım karşı nasıl bir mücadele hattı ve toplumsal pedagoji hareketi örülmesi gerektiğine dair somut bir çağrı ve yol haritası sunuyor.

Kavram dosyamızın ardından her zamanki gibi Odak dosyamız var. Bu sayıdaki Odak dosyamızın konusu “Depremden Sonra Eğitim”. Birgül Ulutaş ve Aslıhan Hancı’nın, Hatay’daki öğretmen, veli ve üniversite öğrencileriyle yaptığı görüşmeler depremden sonra geçici olarak sunulan çözümlerin uzadığını, eğitime erişimden, ders sürelerinin kısalığına, barınma güçlüklerinden psikososyal destek yoksunluğuna kadar birçok alanda güçlüklerin yaşanmaya devam ettiğini, varolan eşitsizliklerin derinleşerek sürdüğünü gösteriyor.

Bu sayımızdaki direniş yazımız vakıf üniversitelerinden. Genç akademisyenler Emir Aydoğan ve Tahsin Mert Saygın 2020’li yıllarda, özel üniversitelerdeki güvencesiz çalışma koşulları altında emeklerinin karşılığını almaksızın tek başlarına hayatta kalmaya çalışan akademisyenlerin adım adım büyüttükleri ve bugün Öğretmen Sendikası Vakıf Üniversiteleri Birimi çatısı altında devam eden mücadelelerinin hikayesini anlatıyor bize. Son dönemde Türkiye’de sınıf mücadelesinin en önde gelen dinamiklerinden olan özel sektör eğitimcilerinin sendikalaşma süreçlerinin üniversite ayağının nasıl geliştiğini içeriden aktarıyorlar.

Direniş yazımızın hemen ardından gelen kültür sanat yazılarımızın ilki de aynı süreci, yine mücadelenin içinden çekilen bir belgesel filmle anlatan Nur Tuğçe Biga’dan. Biga, kendisinin de bir parçası olduğu Öğretmen Sendikası’nın geçtiğimiz yıl yaptığı Ankara yürüyüşü içinde çektiği “*Merhaba Ankara: Büyük Öğretmen Yürüyüşü*” belgeselinin düşünsel ve pratik arka planını yazısında okurlarımızla paylaşıyor.

Bu sayımızda bir belgesel film yazımız daha var. Şirin Ural ve Nazlı Somel, çektikleri amatör belgesel olan “Cumhuriyet’in Liseleri. Bir Kayıp Hikayesi. Bergama”yı anlattıkları yazılarıyla hepimizi eleştirel eğitim belgeselciliğine davet ediyor.

Belgesel filmlerini kaleme alan yazarlarımızın ardından bu sayıda iki önemli film tartışmasına yer veriyoruz. İlki, Tolga Ulusoy’un KHK ile üniversiteden uzaklaştırılan akademisyenleri konu alan *Sarı Zarflar* filmi üzerine, benzer deneyimleri yaşamış olan Nur Betül Çelik, Funda Başaran ve Emine Sevim ile gerçekleştirilen kapsamlı bir söyleşi. Ardından ise Gökçen Karaman’ın *Okul Tıraşı* üzerine yazdığı değerlendirme geliyor. Bu film, dergimizin bu sayısında ayrıntılı biçimde ele aldığımız okulun çocuklar üzerinde uyguladığı yapısal şiddet deneyimlerine odaklanıyor.

Peşinden, Gökhan Karaosmanoğlu’nun Paulo Freire’nin eleştirel pedagojisi ile Augusto Boal’ın tiyatro yaklaşımı arasındaki güçlü düşünsel sürekliliği, MESEM kapsamında tamirhanede çalışan lise öğrencisinin yaşadıklarını konu alan bir forum tiyatro örneği üzerinden tartıştığı yazısı geliyor. Eleştirel pedagojiyi kültür ve sanat bağlamında ele aldığımız bu kategorimizde son olarak, Ufuk Keleş “*Omelas’ı Bırakıp Gitmek mi Kalmak mı?*” başlıklı kurgusal anlatısında Freire, Spivak, bell hooks ve Ursula K. Le Guin’i, Le Guin’in *Omelas’ı Bırakıp Gidenler* adlı kısa hikâyesi üzerine hayali bir diyaloga davet ediyor. Böylece bu sayımız, hem belgesel hem kurmaca üretimlerin kesiştiği noktada, eğitimin ve toplumsal yaşamın farklı yüzlerini tartışmaya açmayı amaçlıyor.

Gülizar Karahan Balya, yapay zekâ teknolojilerinin eğitimde kullanımını sunduğu olanakları ve beraberinde getirdiği riskleri felsefi ve etik açıdan inceliyor. Kasım Akbaş ise mevcut hukuk teorilerinin ve pratiklerinin ötesine geçen dönüştürücü bir yaklaşım için eleştirel hukuk çalışmalarına bakarak eleştirel kuramın eğitim alanı dışındaki yaklaşımları hakkında ufukumuzu genişletiyor.

Kitap tartışmalarımızı da unutmadık bu sayıda. *Marx Eğitim Üzerine* adlı kitabı tanıtan Ş. Erhan Bağcı, aynı zamanda kitabın çevirmeni Fevziye Sayılan ile hem kitap hem de Türkiye’de eleştirel eğitim ve okul etnografileri üzerine bir söyleşi gerçekleştirdi. Zeynep Alica ise *Çocuk Düşmanlığı* kitabı hakkındaki yazısında aynı zamanda kitabın bir öğretmen olarak kendisi üzerinde bıraktığı soru işaretlerini yazdı.

Bu sayımızı yine iki çeviri ile kapattık. İlki eleştirel tıp eğitimi hakkında; Freire’nin yönteminin bu alanda nasıl bir karşılığı olabileceğini tartışıyor. İkincisi ise Gramsci’nin, İtalya’daki “Güney Sorunu”na yaklaşımını ele alırken, etnik farklılıkların sınıfsal niteliklerinin tarihsel olarak nasıl inşa edildiğine bakıyor ve buradan nasıl bir kültürel ve eğitsel mücadele üretilebileceğine ilişkin önermeler geliştiriyor.

İyi okumalar...